

nukleotidy dodáme zvenčí, podpoříme imunitu. V experimentech na myších se ukázalo, že se po podání nukleotidů zlepšila cytotoxická reakce, zvýšila se tvorba protilátek, zvětšila se sorpční plocha střevní sliznice. Také v klinických studiích se potvrdilo, že dodání nukleotidů zlepšilo hojení ran, urychlilo regenerační procesy u rekonvalescentů, zlepšilo stav u infekčních nemocí. Tohoto poznatku už se využívá v prevenci chřipkových onemocnění – obohacením potravy nebo nápojů o nukleotidy. Hodně nukleotidů je v mase, ale nejvíc je jich v kvasinkách, jikrách a mlíčí. Proto byl tak opěvován carský kaviár, kterým se urychlilo hojení zlomenin. Napopak vegetariánská strava je na nukleotidy chudá.

Dnes když antibiotika ztrácejí účinnost (ta rezistence je důsledkem výměny informací mezi bakteriemi cestou horizontálního přenosu) a vývoj nových antibiotik je nákladný a navíc trvá dlouhou dobu, proč je nevyužít k prevenci? Pro nové myšlenky je typické, že jsou znevažované, obávané a vysmívané. Proč věda, jejímž smyslem je experimentovat, se staví tak konzervativně vůči novým poznatkům?

I: Nevím, proč tomu tak je, ale není konzervativnějších lidí, než jsou vědci. Snad najdeme odpověď v bonmotu, že není větších zastánců pořádku, než jsou bývalí revolucionáři. Snad se vědci bojí, že když sami přišli s něčím novým, aby nebyli vystřídání něčím ještě novějším. Avšak tak tomu většinou ve vědě chodí. Henrik Ibsen řekl, že pravdy žijí maximálně 20 let. Jen zřídka déle. Ve změnách pravdy je vždy

cítit nápor nové generace, která chce vrátit pravdu otců. Ale berme to sportovně – vždyť změna je život!

Např. konzervativní neodarwinisté budou hájit původního Darwina jako svou bibli, i když v mnohém je již darwinismus zastaralý. Charles Darwin předpokládal, že organismy se vyvíjejí graduálně čili postupným přechodem, že příroda nedělá skoky. Ve skutečnosti právě ve vývoji druhů je potřeba velkých radikálních změn. Bez nich by totiž nevznikla ani první jaderná buňka, ani lidský druh.

Také darwinovská koncepce stromu života je otřesena. Díky horizontálnímu přenosu genů můžeme mluvit spíše o houšti než o stromu. Organismy se propojují navzájem, bakterie s živočichy a rostlinami, s viry i mezi sebou. Mezidruhově si vyměňují evolučně důležité geny.

Zamýšlíš se také tak nad imunologií v kontextu vědních oborů, které tě původně zajímaly, třeba astronomie?

P: Je to trochu jako s ženami, když člověk opustí jednu, nemůže už se jí pak věnovat, protože by zanedbával tu novou. Řadu informací získávám stejně jako ty z populárně vědecké literatury, třeba z vynikající edice Kolumbus. Jsou různé typy vědců, někteří pracují jen teoreticky, někdo je zručný v praktických experimentech. Před lety tu pracovala dvojice vědců, z nichž jeden jen psal a druhý jen zkoumal. Dohromady tvořili skvělý tým. Je také důležité, čím se určitý odborník zabývá. Jestli zuby, tak lidi nezajímá, má-li ještě pilotní průkaz, ale zda jim perfektně spraví chrup. Na druhé straně je pravda, že ve vědě je

třeba vnímat věci v kontextu, aby nebyly mylně vykládány.

I: Specializace skutečně hrozí tím, že se z člověka stane ten, komu se říká „fach-idiot“. Obranou je být stále v kontaktu s mladými, s lidmi jiných oborů, nepřeceňovat vlastní úsudek a být stále na příjmu – jako anténa zachycující informace. Ty sám se tomu bráníš popularizací vědy. Přispíváš do časopisů, přednášíš pro veřejnost. Jaké vlastnosti by měl mít dobrý popularizátor?

P: To, co už jsme zmínili v předchozí odpovědi – umět se dívat a zasahovat do oborů blízkých, někdy i vzdálenějších. Když budu chtít popularizovat historii bakteriálních onemocnění, neobejdu se bez znalosti dějin. Před 20 lety si stěžil někdo dovedl představit spojení genetiky a technologie. Dnes máme nanotechnologie, nanobiologii... Je třeba stále jednotlivé disciplíny propojovat.

I: Plánuješ život v důchodu, nebo jsi ten typ, co mu to nedá a nepřestane bádát až do smrti?

P: Jsem už v důchodu a po čase jsem zjistil, že vlastně bádám dál. Jak ty?

I: Já chci, aby mi zůstala navždy zvědavost, což byl ten hlavní hnací motor, který mne udržoval celý život ve vědě.

Děkujeme za rozhovor a všechna zajímavá témata, o kterých jsme si mohli v Živě číst ve vašich sláncích, a přejeme vám za redakci i redakční radu Živy do dalších let hodně štěstí, radosti z bádání i popularizace vědy a také ze společných cest.

jeho schopnost soustředit kolem sebe aktivní lidi a uplatnila se i po jeho vstupu na půdu někdejší Vysoké školy zemědělské v Brně, kde začal v r. 1961 studovat lesnictví a sledovat otázky ochrany přírody a krajiny. Jeho učitelem byl guru moravské lesnické školy, prof. Alois Zlatník, dozajista vzor právě v propojení geobiocenologické nauky o vztazích rostlinných společenstev k abiotickým faktorům s ochrannou praxí. Po r. 1966, kdy A. Buček absolvoval lesnickou fakultu VŠZ, strávil tři užitečné roky inženýrské praxe v lesním závodě, ale od r. 1969 působil již v Ústavu pro hospodářskou úpravu vojenských lesů jako odborník na stano-
vištní průzkum, studium diference a mapování lesních biotopů v územích od nejvýchodnějších po nejzápadnější kouty Československa. V r. 1972 našel nové zaměstnání na půdě Geografického ústavu Československé akademie věd v Brně, kde působil v týmu Jaroslava Raušera při konstrukci biogeografických map přirozené potenciální vegetace. Samozřejmě v intencích přístupu školy A. Zlatníka, kde se pracuje s vegetačními stupni a ekologickými (trofickými a hydrickými) řadami. Posléze se stal vedoucím oddělení životního prostředí, jež se r. 1980 proměnilo v oddělení geografických syntéz faktorů

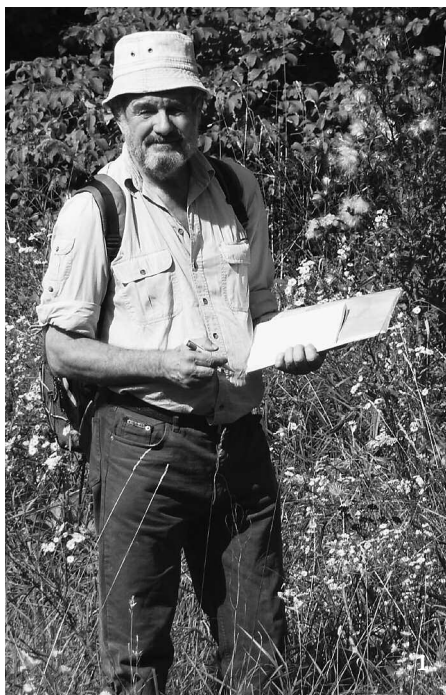
1 Antonín Buček na okraji Zlodějského hájku u Starého Poddvorova v Hustopečském biogeografickém regionu. Foto J. Bučková (2009)

Pavel Kovář

Geobiocenolog Antonín Buček mezi sedmdesátníky

Bylo to v r. 1978: v sibiřské tajze nedaleko Bajkalu jsem se tehdy seznámil se svým vrstevníkem, brněnským geografem Karlem Kirchnerem, kterého „náhodné“ setkání v divočině mohlo být zrežirováno našimi „medvěďáři“ (pověřenými průvodci) z Ústavu geografie Sibíře a Dálného východu. Oba jsme tam byli za poznáním instituce a jejích terénních výzkumných stanic zaštitěných velkou postavou mladého oboru krajinné ekologie, prof. V. B. Sočavou. Karlova otázka: A znáš našeho Tondu Bučka? vedla k tomu, že se mi dostalo dokonalé osvěty o obdivuhodné šíři aktivit vpravdě zlatníkovského protagonisty lesařiny, lesnické botaniky, ochrany přírody a tvorby krajiny s geografickým a ekologickým fundamentem. To jsem ještě netušil, jak často se budeme později setkávat.

Doc. Ing. Antonín Buček, CSc., se narodil 17. září 1942 v Brně, jemuž zůstal celoživotně věrný (až na dvě pomaturitní léta, kdy se s několika kamarády rozhodl odejít z města a žít životem pastevce krav v malé obci Lomy v Orlických horách). Tato praktická oštrílenost ještě podpořila

životního prostředí. Tady se věnoval hodnocení vlivů velkých technických děl na krajinu – např. v modelových oblastech Ostravska, Liberecka, Jihlavska a Břeclavska, nebo systému ochrany krajiny Českomoravské vrchoviny. Stál u kritického hodnocení vodohospodářských úprav na jižní Moravě, ať už vodního díla Nové Mlýny nebo dodnes periodicky diskutovaného projektu průplavu Dunaj – Odra – Labe (zcela nedávno vydal spolu s Ivo Macharem anglickou minimonografii shrnující různé aspekty historických variací na dané téma a nově hodnotící dopady případné realizace na ekosystémy a jejich složky podél navrhovaného průplavu). Svou erudici nasadil při oponentuře stavby automotodromu u Brna (Podkomorské lesy). Rovněž pracoval ve skupině posuzující a prognózující dopady energetické soustavy Dukovany-Dalešice na krajinu. V r. 1984 obhájil kandidátskou dizertační práci Biogeografická diferenciacie krajiny v geobiocenologickém pojetí v oboru fyzická geografie, jejíž metodický přínos se v jeho pozdějších pracích se spolupracovníky uplatnil v praxi při posuzování krajinných atributů.

A. Buček po dlouhá období spolupracoval s osobnostmi, které měly podobně jako on zásluhu na tvorbě podkladů usnadňujících vznik pokrokové legislativy v oblasti ochrany přírody a územního plánování po r. 1989. Ať už to byl Ing. arch. Jiří Löw, rozvíjející a prosazující koncept územních systémů ekologické stability krajiny, nebo Ing. Igor Míchal z Terplanu, který se rovněž zabýval stabilizačními ekologickými sítěmi (viz Ekologický generel Československé republiky z r. 1985), ale také ekologickou etikou. Na počátku 90. let se A. Buček spolupodílel na tvorbě Atlasu životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR – mapovém díle zahrnujícím celé bývalé Československo (Josef Vavroušek je r. 1992 představil na Světovém summitu o životním prostředí v Rio de Janeiru).

Zkušenost získaná v 80. letech minulého stol. v tropech na Kubě, kde Antonín Buček spolupracoval na tvorbě map životního prostředí v rámci národního atlasu (Nuevo Atlas Nacional de Cuba), se později promítla mimo jiné do koncipování rozvojového projektu Mendelovy univerzity v Brně na ostrově Sokotra v Indickém oceánu.

Na své nové působiště v Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a typologie lesnické a dřevařské fakulty na Mendelově univerzitě v Brně přišel A. Buček začátkem 90. let poté, když Akademie věd ČR zrušila Geografický ústav. Na fakultě se habilitoval v oboru ekologie lesa, je členem oborových rad doktorského studia několika studijních programů a vykonával funkci zástupce vedoucího ústavu. Jako externista přednáší ekologii krajiny na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. V porevolučním období vedl desítky studentských graduačních prací různého zaměření.

Má velkou zásluhu na tom, že společně se svými žáky identifikoval na Zakarpatské Ukrajině fixované plochy, které v letech 1931–35 vytyčil a podrobně studoval A. Zlatník. Mnozí studenti s ním prožili neocenitelná období na kótách Javorníku,

Křemence a Pop Ivanu při opakování stejných záznamů po nezvykle dlouhé době od založení ploch a naučili se tak mnohé z typologie, dendrometrie a pedologie. Dnes ještě ne zcela zpracované výsledky poskytují řadu indikací svědčících pro vliv klimatické změny na evropské lesy. Jako regionální patriot Jihomoravan investoval hodně energie do tamějších záležitostí. Ať už to byly výše zmíněné Novomlýnské nádrže anebo Pálava, na jejímž prosazení coby biosférické rezervace má významný podíl.

Pro ilustraci charakteru projektů, jež inicioval, vedl nebo se na nich podílel, uvedme alespoň některé: Návrh databáze lesních maloplošných zvláště chráněných území, Charakteristika nadstavbových a základních jednotek geobiocenologické typizace ČR, Tvorbě ekologické sítě ve venkovské krajině, Karpatské horské lesy: péče a ochrana, Stanovení limitů a posouzení rizik využívání produkční funkce lesů ve zvláště chráněných územích podle kategorií ochrany, Tvorbě ekologické sítě a agrolesnická východiska trvale udržitelného rozvoje ostrova Sokotra (Jemenská republika).

Kromě Bučkovy odborné a expertizní činnosti nelze opomenout popularizaci ochrany přírody a práce s krajinou v nejširším slova smyslu. V r. 1986 se stal spoluzakladatelem časopisu ochránců přírody a krajiny Veronica, za nímž stojí Ekologický institut Veronica, resp. Základní organizace Českého svazu ochránců přírody (ZO ČSOP) Veronica. Základna v ekologické bělokarpatské víšce Hostětín si získala proslulost a založila nejednu tradici, třeba tržiště bioproduktů, kvůli němuž sem přijíždějí zvidaví hosté – i britský následník trůnu princ Charles (jaro 2010).

Když se koncem 80. let podařilo prosadit na půdě Československé botanické společnosti vznik nové, krajinně-ekologické sekce, A. Buček byl jedním z jejích prvních aktivních členů. Stejně tak, když se po sametovém pozdvižení uvolnila stávilka možností a začali jsme se scházet, abychom založili širší platformu pro všechny, kteří měli něco do činění s krajinou – vznikla česká odnož Mezinárodní asociace pro ekologii krajiny (CZ–IALE), národním jazykem zvaná Společnost pro ekologii krajiny. Formálním mezníkem jejího ustavení se stal rok 2000 a v r. 2004 byl docent Antonín Buček zvolen na dvě funkční období jejím předsedou. Ostatně, kdybychom měli vyjmenovat veškerá grémia od úrovně institucí, nevládních organizací až po úroveň ministerskou (rady, výbory apod.), na jejichž činnosti se podílel, zabral by výčet dost místa. Co je však podstatné – role, k níž mu pomáhá oborová erudice, vlídný jihomoravský naturel, smysl pro praktická, ale citlivá řešení střetových situací, a schopnost mít domovskou krajinu rád jako bytost (velmi nevšední věc!). Je zcela na místě mu připít jihokarpatským zdařilým mokem a popřát po sedmdesátce i nadále vše dobré.

2 Antonín Buček v památném dračincovém lese s dominancí endemického dračince rumělkového (*Dracaena cinnabari*) na ostrově Sokotra, nazývaném též Galapágy Indického oceánu (2005). Foto P. Maděra

